יכול לא יהו נזירין ת"ל איש האיתמר א"ר

יוחנן הלכה היא בנזיר [א] אי הכי יאיש כי יפליא

נדר בערכך בערכין למה לי מכדי האיתקש

ערכין לנדרים דאמר קרא איש כי יפליא נדר

בערכך והתניא גבי נדרים איש מה ת"ל

איש אלרבות את העובדי כוכבים איש אלרבות את

שהן נודרים נדרים ונדבות כישראל איש כי

יפליא בערכין למה לי אלא האי איש מיבעי

ליה לאיתויי בימופלא סמוך לאיש הניחא

למ"ד מנפלא סמוך לאיש דאורייתא אלא

למ"ד דרבגן איש כי יפליא למה לי לאיתויי

מוְפלא סמוֹך לאיש דעובד כוכבים הניחא

ילמאן דאמר בני ישראל נערכין ואין העובדי

כוכבים נערכין יכול לא יהו מעריכין תלמוד

לומר איש שפיר אלא למ"ד בני ישראל

מעריכים ואין העובדי כוכבים מעריכים יכול

לא יהו נערכין תלמוד לומר איש אפי׳ דתינוק

בז חדש בר עירוכי הוא כי יפליא למה לי

א"ר אדא בר אהבה לאיתויי עובד כוכבים

גדול דאע"ג דגדול הוא יי אינו יודע להפלות

אלא כי יפליא דכתב רחמנא גבי נזירות

למה לי מכדי האיתקש נזירות לנדרים כי

יפליא למה לי לאיתויי ידים שאיגן מוכיחות

∘דאיתמר ידים שאינן מוכיחות אביי אמר

הויין ידים רבא אמר הלא הויין ידים לאביי

ניחא אלא לרבא מאי איכא למימר אלא כי

יפליא מיבעי ליה לכדרבי מרפון יידתניא רבי

יהודה אומר משום רבי מרפון אין אחד מהן

נזיר לפי שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה

הניחא לרבי מרפון אַלא לְרבנן מאי איכא

למימר אלא מיבעי ליה ״לכדתניא ״יהיתר

נדרים פורחין באויר ואין להן על מה שיםמוכו

רבי אליעזר אומר יש להם על מה שיםמוכו

שנא' יאיש כי יפליא יכי יפליא שתי פעמים

אחד הפלאה לאיסור ואחד הפלאה להיתר:

מעשה הקרבנות ה"ב: מ ב מיי׳ פ״א מהלכות ערכין הלכה טו:

מיי׳ פי״א מהלכות נדרים הלכה ד סמג לאוין רמב [טוש"ע י"ד סימן רלג]: יא ד מיי פ"א מהל' ערכין הלכה ג סמג עשיו הכח: יב ה מיי׳ פ״ח מהלכות נדרים הלכה כג סמג לאויו רמב טוש"ע י"ד סימן רו סעיף א: רג ר מיי' פ"ו מהלכות שבועות הלכה ב:

הגהות התוספות 1. ל"ל בני ישראל מעריכין. 1. נ"ל לגבי נערך לא שייך להזכיר מופלא סמוך לאיש. 3. ל"ל וכגירסא. 4. ל"ל הכא. וכ"ה בס"י.

פי' הרא"ש

אי הכי איש כי יפליא דכתב רחמנא גבי ערכיז למה לי כוכבים שנערכיז . למה לי: מכדי אתקש ערכיז כוכבים נודרים נדרים ונדבות כישראל ממילא אפילו אי . מיעוטא דבני ישראל למעוטי עובדי כוכבים שאינז מעריכיז נוברי פוכבים שאינן מערכין ולא למעוטי שאינן נערכין דסברא הוא להשוות ערכין . לנדרים בכל מה שנוכל ומיעוטא מוקמי' ליה למאי י דמסתבר טפי דהיינו שאינן מעריכין: לאתויי מופלא סמוך לאיש והא דקתני בברייתא יכול לא יהו נערכים ת"ל איש לאו דוקא . דמנדרים ילפינן שהעובו כוכבי׳ נערכים אלא תנא לפום ריהטיה נקט הד . דרשא דאי לאו דשמעי׳ ליה ממקום אחר הוה דרשי׳ ליה מהאי קרא: הניחא למ״ד פלוגתא היא בנדה פ׳ יוצא דופז. לאתויי מופלא סמוד וופן. לאוותי מופלא טמון לאיש דעובד כוכבים ואם אינו ענין לערכין דמבני ישראל ממעטי׳ דאיז העובדי לנדרים (וא"ע) [ואף למ"ד] דבישראל לא הוה אלא דרבנז י בעובד כוכבים הוי דאורייתא והיינו טעמא דכיון דישראל אתי לכלל בל יחל כשיהיה גדול לא מרבינן שיהיה נדרו נדר עד דאתי לכלל בל יחל אבל עובד כוכבים דליתא בבל יחל דקרא ומרבינן ליה מאיש כי יפליא מרבי׳ אפילו מופלא סמוד לאיש: אפיקו מופיקא ספון קא ש. הניחא למ"ד במסכת ערכין פ"ק בני ישראל נערכים ולא העובדי כוכבים נערכים יכול לא יהיו מעריכים ת"ל איש וטעמא מפרש התם דמסתבר ליה לאוקומי רבויא . למעריך ולא לנערך מיז דהוי אטומטום ואנדרוגינוס דמעריכין ואינם נערכים ומעריכין ואינם נערכים שפיר דמרבינן עובד כוכבים מופלא סמוך לאיש דמעריכין אלא למאן דמוקי רבויא לנערך למה שייך לרבוייה מופלא סמוך ⁽¹⁾ (שיסמוכו אלא רמז בעלמא שדרשו אלא דכו בפלמא שדום ו חכמים איש כי ידור וכו׳ הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלין לו) לאיש שנערך

הניהא למאן דאמר. בערכין בני ישראל נערכין ולא עובדי כוכבים יכול לא יהו מעריכין ח"ל איש ודאי י"ל דאתא איש לומר דעובד כוכבים מופלא סמוך לאיש יכול להעריך אלא למ"ד

בני ישראלו ולא עובדי כוכבים יכול לא יהו נערכיו ת"ל איש ואפילו מבן חדש בר ערוכי הוא י) (לגבי) נערך:: לאיתויי עובד כוכבים גדול. כלומר לאשמועי׳ דאע״ג

דגדול הוא אם אינו יודע להפלות לא הוי נדרו נדר משח"כ בישראל דלא בעינן יודע להפלות בגדול והאי דהאמר יכול לא יהו נערכיו ת"ל איש לאו דווקא אלא אסמכתא בעלמא דעיקר קרא אתא לגדול שאינו יודע להפלות ונערכין מסברא מקרא

דנודרים נדבות כישראל: לאיתויי עובד כוכבים גדול ראע"ג רגרול הוא אם

אינו יודע להפלות לא. והשתל הוי לאחויי כמו למעוטי דאשמועינן דהיכא דהעובד כוכבים אינו יודע להפלות אין נדרו נדר אע"ג דגדול הוא מה שאין כן בישראל דגדול נדרו נדר אפילו אינו יודע להפלות וא"ת והא גבי ערכין קיימינן ואפי׳ עובד כוכבים גדול יודע להפלות אין מעריכין ויש לומר דאם אין ענין לערכין תנהו ענין לנדרים: איש כי יפליא דכתיב גבי נזיר למה לי לאיתויי ידים שאין מוכיחות.

האי לאיתויי נמי הוי כמו למעוטי וכדדרשינן בפ"ק דנדרים (דף ה:) ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים [מאיש] כי יפליא מה עיקר נזירות בהפלאה אף ידות בהפלאה: דאיתמר ידים שאין מוכיחות אביי אמר לא הויין ידים ורבא אמר הויין ידים. כך כתוב בספרים ואומר ר"ת דגירסא הפוכה היא ומשובשת ובגירס'3 דריש מס' נדרים (דף ה:) גרסינן הכי לגרים איפכא רבא אמר לא הויין ידים אביי אמר הויין ידים דאי לאו הכי אין ליישב מה שגרים בספרים הכא הניחא לרבא אלא לאביי מאי איכא למימר ולמאן דגרים במילתיה דרבה לה הויין ידים ניחא וכדדרשיגן פ״ק דנדרים מכי יפליא דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים וריב"א מיישב גירסת הספרים

דהכא וכי יפליא יתירא דכתיב ב' פעמים קדרים ועל זה קאמר ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות והשתא לאיתויי הוי לרבות וכן משמע במסקנא דמסיק אחד הפלאה לאיסור ואחד הפלאה להיתר ור' יהודה משום רבי טרפון מהפלאה יחירא דריש: אין אחד מהם נזיר. לעיל בפ׳ בית שמחי (דף לה.) תנן לה: בר יפדיא [בי יפדיא ב' פעמים]. אחד בפרשת נזיר ואחד בפרשת נדרים ומיהו איש לא דריש ושמא איידי דאינטריך למיכתב כי יפליא כתיב נמי איש:

הכל דאילו להאי תנא דאמר יכול לא יהו מעריכין ת"ל איש גבי נדרים לרבות את העובדי כוכבים שיהו מעריכין בעובד כוכבים גדול ויודע להפלות קאמר אבל בעובד כוכבים שאינו יודע להפלות לא ואידך תנא נמי דקאמר ואין העובדי כוכבים מעריכין בעובד כוכבים גדול שאין יודע להפלות קאמר אבל גדול ויודע להפלות יכול להעריך ולידור דאיתקוש ערכים לנדרים ובנערכים הוא דפליגי אבל במעריכין דברי הכל עובד כוכבים גדול שאינו יודע להפלות לא שואתא האי איש כי יפליא למעוטי. ודקאמר יכול לא יהו נערכין ח"ל איש לאו מדיוקא דאיש כי יפליא נפקא אלא מאיש איש דנדרים נפקא דאיתקש ערכין לנדרים אלא איידי דקאמר אידף תנא מ"ל איש קאמר איהו מ"ל איש: אלא בי יפליא לגבי נזיר ל"ל. בשלמא איש איידי דכתיב אשה לצורך כתב נמי איש שלא לצורך כדכתיב איש או אשה כי יפליא לנדור נדר וגו׳ וכן איש גבי ערכין יתירא הוא משום דכתיב בההיא פרשתא אם זכר אם נקבה ואתא ליה לדרשא דבעינן עובד כוכבים גדול שיודע להפלות אלא כי יפליא דגבי נזירות ל"ל: מכדי הא איסקש נזירות לנדרים. כדכתיב נדר נזיר ובנדרים כתיב הפלאה וכיון דבנדרים כתיב הפלאה בנזירות ל"ל ק: לאיסויי ידים שאינן מוכיחות דהויין ידים. בין במירות בין בנדרים במיר כגון דאמר אהא וכדאמר לעיל בפ"ק (דף ב:) כגון שמיר עובר לפניו ולגבי נדרים נמי כגון דאמר מודרני ממך דאסור שיהנה משלו ולא אמרינן 🏵 דלמא לא משמעינא בהדך קאמר וכדאמר בפ״ק דנדרים (דף ה). אלא למ״ד לא הויין ידים מאי איכא למימר. ופלוגמא דאביי ורבא לו בפ"ק דנדרים [ה:]: הניחא לרבי ערפון אלא לרבנן. דאמרי בפירקין דלעיל [לב:] שכולן [מירים] מאי איכא למימר: היחר נדרים פורחין באויר. העולם שאין להן מקרא מן התורה על מה שיסמוכו מו: שנאמר כי יפליא. אחד ש' בנזיר ואחד י בנדרים: אחד הפלאה לאיסור. שלא לבעל את הנדר כשאין בו חרטה: ואחד הפלאה להיחר. כשיש בו חרטה. ובמסכת חגיגה קאי: מתני׳

ן וחודשן בר ערוכי הוא לאתוי עובד כוכבים גדול שאינו יודע להפלות שאינו מעריך ולפי שכבר דרש מבני ישראל למעט עובדי כוכבים נקט האי לישנא יד הוברם אותר שאתו הדריקות האתו המהוך העם הביה היה האתו המהול המהול המהול המהול המהול המהול המהול המהול המהול לאחורי עובד כוכבים ופי כמו למעוטי כלומר לאחורי גם זה לאחור דין שמיעטנו כבר עובד כוכבים ותקשה היה ישראל היה מעריך ל"ל תריץ דאי לא כתיב אלא חד מיעוטא הוי מוקמינן ליה בגדול שאינו יודע להפלות אע"פ שאם היה ישראל היה מעריך השתא דעובד כוכבים הוא אינו מעריך 3) ובכה"ג לא הוה מצי למימר לאתויי מופלא סמוך לאיש וצריך תרי קראי דמחו אות הדבור בינות האינו מכור (א הבחור את היותר בינות היותר בינות האינות בינות האינות האינות היותר היותר היותר בק קרא הזה ממנטיר דוקא מופלא סמוך לאיש משום דסוגיא זו למ"ד מופלא סמוך לאיש דרבנן (ומחד קרא ממעטיר אפילו עובד כוכבים גדול) והא דקתני יכול לא יהיו נערכים לאו דוקא אלא אסמכתא בעלמא הוא במסכת נדרים ילפינן דעובד כוכבים נערך ועיקר קרא אתא לעובד כוכבים גדול שאינו יודע להפלות וי״מ דאם אינו ענין לערכין דהא אין מעריכין תנהו ענין לגדרים מה שאין כך בישראל דלא בשי יודע להפלות מכדי הא איתקש נזיר לגדרים ונדרים לצרכין ובערכין כתיב כי יפליא וכל מאי דדרשת מניה ה"ה לגדרים דאיתקש לערכין איש כי יפליא לגדור נדר נזיר דכתב [רחמנא גבי נזירות] [למ"ל]. לאתויי ידים שאינן מוכיחות פי׳ למעוטי וכדדרשינן פ״ק דנדרים מאיש כי יפליא דידים שאינן מוכיחות לא הויין ידים. ה״ג

היא בנזיר שהאב מזיר את בנו בנזיר אהואיל דלאו מקרא נפקא ליכא לך למימר דבני ישראל אתא לומר דישראל מדירין את בניהם בנזיר ולא העובדי כוכבים ואתא איש לרבות את העובדי כוכבים בנזיר עלמו בלא קרבן אלא דהאי דכתיב בהו ישראל קא ממעט להו מנזירות

לגמרי: איש כי יפליא דכתב רחמנא גבי ערכין למה לי. בשלמה איש דכתב גבי טיר איידי דכתיב אשה שהוא לנורך כתב נמי איש שלא לנורך בואיש דגבי נדרים לרבות את העובדי כוכבים שיהו נודרין נדרים ונדבות כישראל אלא איש כי יפליא דכתב רחמנא גבי ערכין למה לי דמכדי איתקש ערכין לנדרים דאמר קרא איש כי יפליא נדר בערכך דבחד קרא כתבינהו רחמנא ותניא גבי נדרים כו' וה"ה לגבי ערכין נמי דאיתרבו להו עובדי כוכבים שיהו נערכים כישראל אלא איש כי יפליא למה ליי לאסויי מופלא הסמוד לאיש. בז דישראל שיהו נודרין נדרים: אלא למ"ד דרבנן היא. דודנדרים נבדקין איש כי יפליא למה לי: לאחויי מופלא הסמוך לחיש דעובד כוכבים. הומדחוריי׳ נודרין נדרים. ואל תתמה משום דבישראל אין מופלא הסמוך לאיש נודרין נדרים מן התורה שכן מלינו בכמה מקומות שהחמירה תורה על העובד כוכבים כגון בשורו של כנעני שהזיק לשורו של ישראל בין תם בין מועד משלם מק שלם ושל ישראל שנגח של כנעני בין תס בין מועד פטור (ב״ק דף לו:): הניחא למחן דחמר בני ישרחל נערכין וחין העובדי כוכבים נערכין יכול לא יהו מעריכין מ"ל חיש. גבי נדרים וחיתקוש ערכין לנדרים יו (מיהו) שפיר הוא דאתא איש כי יפליא לאיתויי מופלא הסמוך לאיש דעובד כוכבים דיכול להעריך: אלא למ"ד דבר אל בני ישראל ישראל מעריכין ואין העובדי כוכבים יוגדולים מעריכין כלל יכול לא יהו נערכין ת"ל איש. גבי נדרים איתקש ערכין לנדרים להא מילתא שיהוח גדולים נערכין הלכך (ג) שדלדידיה לא אתא איש [כי יפליא דנערכין] אלא לאיתויי מופלא הסמוך לאיש

דעובד כוכבים דהוי נערך ולא מצריך קרא כיון דמשמע ליה איש דנדרים שהן נערכין הא ודאי פשיטא ליה דכיון דבתורת נערכין הן דאפילו עובד כוכבים בן חדש בר ערוכי הוא באותו ערך האמור בענין: אמר רב אדא בר אהבה כי אתא האי כי יפליא לאיתויי עובד כוכבים גדול דאע"ג דגדול הוא (ד) אינו יודע להפלוח. דאע"פ דבישראל כיון שהוא גדול אע"פ שאינו יודע להפלות דבריו קיימים כדתנן בפרק יולא דופן (נדה דף מה:) לאחר הזמן אע"פ שאינו יודע לשם מי נדר דבריו היימין גבי עובד כוכבים מיהא אינו יכול להעריך ולנדור עד שיהא גדול ויודע להפלות לדברי

ל) חולין יג: מנחות עג: [תמורה ב:], ב) [תמורה שם], (ג) [לעיל כט: נדה מו:], ד) ערכין ה:, ד) נדרים ה: [מכר בקדושין ה: גיטין פה:], ו) לעיל לד. וש"ב. ז) ול"ל לכדתנן], ח) חגיגה י., ע) [ל"ל

תורה אור השלם

בערכין וכ"כ רש"י בחגיגה י.], י) [ל"ל בטיר וכ"כ רש"י בחגיגה י) [ל"ל בטיר וכ"כ רש"י בחגיגה

י.], ל) גי' א"מ ועובד כוכבים,

1. דבר אל בני ישראל אָמַרְהָּ אָלֵהֶם אִישׁ כִּי יָאָמַרְהָּ אָלֵהֶם אִישׁ כִּי יִפְלָא נָדֶר בְּעֶרְכְּךְּ נְפָשׁׁת 2. דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בְּנָיו וְאֵל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאַמַרְתַּ אלהם איש איש מבית

יְשְׂרָאֵל וּמִן הַגַּר בְּישְׁרָאֵל יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגַּר בְּישְׁרָאֵל אָשֶׁר יַקְרִיב קְרְבָּנוֹ לְכָל נְדְרֵיהָם וּלְכָל נָדְבוֹתָם נדבותם אֲשֶׁר יִקְריבוּ לַיִיָּ לְעֹלְה: אֲשֶׁר יִקְריבוּ לַיִיָּ לְעֹלְה:

.. דבר אל בני ישראל 3. דבר אל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ אָשָׁה כִּי יַפְּלָא לִנְדֹּר נֶדֶר אָשָׁה כִּי יַפְלָא לִנְדֹּר נֶדֶר אָשָׁה בִּי ַבְּי נָזִיר לְהַזִּיר לַיִי: במדבר ו ב

נוסחת הריב"ן

א] והואיל כו׳ לים לך למימר דבני ישראל דכתיב אתא: ב] שלא לצורך ואיש דגבי ערכין לרבות העובדי כוכבים שיהו נערכים ואיש דגבי נדרים כו': גן אם ישראל הן שיהו: דו דנדריו: הו דמדאוריימא: ו] מיהו מעריכין בעובד כוכבים גדול לדידיה שפיר: ז] ואין . העובדי כוכבים מעריכיו: ח] עובדי כוכבים נערכין: ט] הלכך לדידיה לא אתאי האי כי יפליא דנערכים לאחויי מופלא הסמוך לאיש דעובד כוכבים דהוי נערך דאי משום מופלא דעובד כוכבים דלהוי כי יפליא למעוטי הס"ד: כ] למה לי למכתב הס"ד: ל] דאביי ורבא היא: מז שיסמוכו שיש היתר לנדרים

הגהות הב"ח

(א) גמ' מה מ"ל איש לרבות כל"ל ותיבת איש נמחק: (ב) שם דאע"ג דגדול הוא ואינו יודע להפלות לא אלא מייב יפליא: (ג) רש"י ד"ה אלא למ"ד דבר וכו' הלכך לדידיה לא אמא וכו' ולא צריך קרא דכיון דמשמע: (ד) ד"ה אמר רב אדא וכו' ואינו יודע להפלות לא דאע"פ: (ה) ד"ה לאימויי וכו' ולא :ממרינן דלא מישתעינה

הגהות הגר"א

[א] גמ' (אי הכי) תא"מ (וכן ליתא ברש"י ותוספות):

מוסף רש"י

מה ת"ל איש איש. אים אים מבית ישראל ומן הגר בישראל אשר יקריב קרבנו וגר' (חולין יג:). ת"ל איש. איש משמע כל דהו (ערכין ה.. ידים שאינז מוכיחות.

קדושין ה: ובעי"ז גיטין פה:). אין אחד מהן נזיר. שנים יושכין ואחד עובר, זה אומר פלוני העובר נזיר הוא וזה אומר אינו נזיר. הואמר אחד הריני מיר אם כתומו הוא שהוא מיר, וחבירו אותר הריני מיר אם כתומו הוא שאיני טיר, ושניהם מתפווטים לגיירו הואמר אחד הריני מיר אם כתומו הוא שהוא שיר, וחבירו אותר הריני מיר אם כתומו הוא שאיני טיר, ושניהם מתפווטים לגיירו ונמלא כאחד מהם, ואמר ר' טרפון אין אחד מהן נזיר, שעל ספק אמר דבריו מחילה ואין זו הפלאה, דכי יפליא איש יפרש משמע יסנהדריו כה. וכעי״ז ערוביו פב. וחגיגה י). לפי שלא נתנה נזירות. להיום מיר במלייה וכספם, אלא להפלאה. בהפלסה נותחדרין כה. וכעידו ערובין פב. וחגיגה יא. לפי שלא גתגה גדירות. נהיות מיר במנייה וכספק, אלא להפלאה. בספקהה ודלית מפולשת (חגיגה יא.) שיהם ל נדרו מפולש על הודלי ולא במורת ספק אי מיר אותו בהם כנגלו (ערובין פב.) דבעינן בשעה שגד שיהם יודע אי הי מיר (נדרים ישים.) היתר בדרים פורחין באויר. המרמ נדרים שלמרו חכמים שהמכם מחיר את המלק מעט רמו יש במקרא ואין על מה למשוך, אלא שכן מסור לחכמים כתורה שבעל פה (חגיגה יא. כי יפליא שתי פעמים. אחד בער מין אחד הפלאה לאיסור ואחד הפלאה להיתר. כולים בערכין ואחד בישלאה לא ייפלי לנדור נדר נדר נדר נדר נדר מיר שביה, אחת כשפיש ועדר ואחד הפלאה להיתר. כולים הפלאה לשור ומפרש הפיר, כי יפליא לנדור כדר מיר הפלאה לאיסור ואחד הפלאה לחיתר. מולים לשני הימר און פירוש, כתרגומו ארי יפרש, ולמה כתב הפלאה בשניהן, אחת כשפיש ועדר ואסר עלמו בנדר ואחת שחור ומפרש לפני החכם ואומר כן נדרמי ולדעת כן נדרמי אבל לדעת כן לא נדרמי והרי הוא כא לידי חרטה ומתוך כך בא לידי היתר (שם).

ת שה המתוך של מהלו להמתוך שה המתוך המתוך המתוך של המתוך להמתוך של המתוך שה המתוך שה המתוך במתוך המתוך שה המתוך דאת המתוך שה המתוך שהמתוך שה המתוך שהמתוך שה המתוך שהתוך שה המתוך שהתוך שה המתוך שהתוך שהתו מתוך שה המתוך שה המתך שה המתך שה המתוך שה המתוך שה המתוך שהתוך שה המתוך שה המתוך שה המתוך שה המתוך שה המתוך שה